

Hvordan hindre at domstolene opphever forvaltningens vedtak

Advokat Erlend Haaskjold

Innledning og avgrensninger

- Spørsmål om hva som kan gjøres på vedtaksstadiet
- Spørsmål om opphevelse av domstolene, ikke overordnet organ

Teoretisk utgangspunkt

- Et møte mellom to forskjellige prosessformer
 - Forvaltningsprosessen
 - Domstolsprosessen

Teoretisk utgangspunkt (II)

- Kjennetegn ved forvaltningsprosessen
 - I utgangspunktet en skriftlig prosess
 - Betydelig sektorspesifikk kompetanse
- Kjennetegn ved domstolsprosessen
 - I utgangspunktet en muntlig prosess
 - Generalistkompetanse
 - Ofte fokus på rettsikkerhetsgarantier og saksbehandlingsregler

Praktisk viktige forskjeller

- Forvaltningsprosessen er ofte bred og helhetlig
- Domstolsprosessen er ofte «spisset» - «rettet angrep»
- Ressursbruken

Gyldighetsprøving av forvaltningsvedtak

- Hva domstolene kan prøve
 - Sakens faktum
 - Rettsanvendelsen
 - Saksbehandlingen
- Særlig om såkalt fritt forvaltningskjønn

Feil i faktum

- Alminnelige krav til faktum
 - Faktum skal være korrekt
 - Faktum skal være fullstendig

Feil i faktum (II)

- Utgangspunktet i forvaltningsloven § 17 første ledd første punktum:
 - Forvaltningsorganet skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes.

Feil i faktum (III)

- Hvordan man sikrer korrekt og fullstendig faktum:
 - Gjennomgang av tilgjengelig dokumentasjon
 - Kontradiksjon
 - Befaring

Feil i faktum (IV)

- Vedtaket skal gjøre rede for hvilket faktum som er lagt til grunn
- Nyttige teknikker
 - Angivelse av grunnlaget for en faktaopplysning («kilden»)
 - Angi om faktum er omtvistet eller uomtvistet («kontradiksjon»)

Feil faktum (V)

- Noen typiske årsaker til feil
 - Ukritisk gjengivelse av tidligere saksfremstillinger
 - Bruk av faktaopplysninger uten kontradiksjon
 - Feiltolking av utredninger og rapporter

Feil i rettsanvendelsen

- Forvaltningsorganet anvender rettsreglene av eget tiltak
- Forvaltningen har særskilt spisskompetanse innfor sitt område
- Forvaltningen kan (stort sett) jussen bedre enn domstolene

Feil i rettsanvendelsen (II)

- Almennelige krav til rettsanvendelsen
 - Rettsanvendelsen skal være korrekt
 - Rettsanvendelsen skal være tilstrekkelig begrunnet

Feil i rettsanvendelsen (III)

- Utgangspunktet i forvaltningsloven § 25 første ledd:

I begrunnelsen skal vises til de regler vedtaket bygger på, med mindre parten kjenner reglene. I den utstrekning det er nødvendig for å sette parten i stand til å forstå vedtaket, skal begrunnelsen også gjengi innholdet av reglene eller den problemstilling vedtaket bygger på.

Feil i rettsanvendelsen (IV)

- Hvordan man sikrer et korrekt og tilstrekkelig begrunnet vedtak
 - Alminnelig rettskildelære (lovtekst, forarbeider, rettspraksis, reelle hensyn)
 - På legalitetsprinsippets område: Tilstrekkelig forankring i lovtekst

Feil i rettsanvendelsen (V)

- Noen typisk årsaker til feil i rettsanvendelsen
 - Vedtaket mangler tilstrekkelig forankring i lovtekst
 - Lovteksten er ufullstendig eller uriktig gjengitt
 - Lovens formål og funksjon er ikke reflektert i vedtaket
 - Særlig om såkalt «rundskrivjuss»

Feil i rettsanvendelsen (VI)

- Noen nyttige teknikker for å unngå feil i rettsanvendelsen:
 - Sjekk alltid begrunnelsen opp mot lovteksten
 - Sjekk lovteksten opp mot andre kilder
 - Sjekk om hver enkelt setning kan «stå på egne ben» uten misforståelser

Feil i saksbehandlingen

- Forvaltningsloven har detaljerte regler for saksbehandlingen
- Hovedformålet med reglene er:
 - Å sikre korrekt faktum (utredningsplikt, kontradiksjon mv.)
 - Å sikre korrekt rettsanvendelse (begrunnelsesplikt, klagerett mv.)

Feil i saksbehandlingen (II)

- Utgangspunktet i forvaltningsloven § 41:

Er reglene om behandlingsmåten i denne lov eller forskrifter gitt i medhold av loven ikke overholdt ved behandlingen av en sak som gjelder enkeltvedtak, er vedtaket likevel gyldig når det er grunn til å regne med at feilen ikke kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold.

Feil ved skjønnsutøvelsen

- Forvaltningens skjønnsmessige vurderinger som «fritt skjønn»
- Skjønnselementene skal være relevante, saklige og lovlige
- Alminnelige krav til fullstendig skjønnsgrunnlag

Feil ved skjønnsutøvelsen

- Ulovfestede skranker for det frie forvaltningskjønnet:
 - Utenforliggende hensyn
 - Vilkårighet
 - Sterk urimelighet
 - Usaklig forskjellsbehandling
 - Forholdsmessighet
 - Minstestandard

Oppsummerende tips

- Vedtaket skal begrunne og forklare et rettslig standpunkt
- Angi ikke bare hvilket faktum som er lagt til grunn og hvorfor
- Sjekk om hver enkelt setning i vedtaket kan stå på egne ben
- Unngå bruk av standardformuleringer
- Vedtaket må være fullstendig, slik at alle nødvendige vurderinger er med
- Unngå unødvendige betraktninger og forklaringer («obiter dictum»)